

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

GIREIDI YA 12

TSHIVENDA LUAMBO LWA U ENGEDZA LWA U THOMA (FAL)

BAMMBIRI LA U THOMA (P1)

LARA 2019

TSUMBANDILA YA U MAKA

MARAGA: 80

Tsumbandila iyi ya u maka i na masiatari a 7.

KHETHEKANYO YA A: THOLOKANYONDIVHO

MBUDZISO 1: PHUROSА

TSHIBVELEDZWA TSHA A

- 1.1 Tshikoloni tsha Marumo. ✓ (1)
- 1.2 Ndi lunako lwawe. ✓✓ (2)
- 1.3 - O vha a tshi tou vha thase. ✓
- Lukanda lu no nga lwa niwana nga vhutete. ✓
- Mulomo wo tou tshetshelelwaho sa tshitemba.
- Wa mano a tsetshela.
- Mato a no nga naledzi.
(Zwivhili fhedzi.) (2)
- 1.4 O shumisa maitele a u mu rengela dzimpho. ✓✓ (2)
- 1.5 O takala nga maanda/O fhufha a nga a sa nanzwa makole nga dakalo. ✓✓ (2)
- 1.6 Li amba uri zwo bala. ✓✓ (2)
- 1.7 O vundea mulenzhe a fhedzisela o holefhala. ✓✓ (2)
- 1.8 Ndi ngauri vho vha vha sa todi niwana wavho a tshi maliwa nga muholefhali/Vha sumbedza u vha na vengo kha vhaholefhali. ✓✓ (2)
- 1.9 B/Zwiraru ✓ (1)
- 1.10 Ndi nge Funanani a sumbedza uri ene o diimisela u maliwa nga Magidimisa naho o holefhala. ✓✓ (2)
- 1.11 A si zwone ngauri o bebwa a si muholefhali, ✓ vuholefhali ho tou da o no vha muhulwane. ✓ (2)
- 1.12 Ha ngo mu litsha naho o no vha muholefhali. ✓
O malana nae naho vhabebi vho thoma vha sa imi nazwo. ✓ (2)
- 1.13 Yo tea ngauri mafhungo a khou amba nga lufuno vhukuma lu re vhukati ha Funanani na Magidimisa/Lufuno lu songo dowealeho vhukati ha Funanani a si muholefhali na Magidimisa wa muholefhali. ✓✓ (2)

TSHIBVELEDZWA TSHA B: TSHIFANYISO

- 1.14 Ndi mme na nwana. ✓✓ (2)
- 1.15 - Nwana o ambadzwa muṅadzi wa tsireledzo. ✓
- U khou tou gudiswa baisigiri o tou farelwa. ✓ (2)
- 1.16 Ee ndi zwa ndeme ngauri zwi thusa nwana a tshi rumiwa u a kona u shumisa baisigira. Zwi dovha zwa thusa nwana uri a kone u shumisa baisigira musi a tshi ya tshikoloni.
(Na dziṅwe phindulo dzi pfallaho.)

KANA

A si zwa ndeme ngauri nwana u tshe mutuku lune u do thulwa nga dzigoloi. ✓ Nwana a nga aluwa a sa koni u tamba na vhaṅwe vhana. ✓
(Na dziṅwe phindulo dzi pfallaho.) (2)

TḨANGANYELO YA KHETHEKANYO YA A: 30

KHETHEKANYO YA B: MANWELEDZO/SAMARI**MBUDZISO 2****TSHIBVELEDZWA TSHA C**

KHOTHESHENI		MBUNO	
1	'U tshimbila kha tshanda tshi si tshone zwi a vhangā khombo dza vhaendanganayo.'	1	Vha tshimbila kha tshanda tsho khakheaho zwi a vhangā khombo.✓
2	'Vhaendanganayo vha thulwa nga zwiendi musi vho kambiwa.'	2	Vhaendanganayo vha shumisa bada vho kambiwa.✓
3	'Vha dzhena badani vho ambara zwiambaro zwi sa vhoneali.'	3	Vha shumisa bada vho ambara zwiambaro zwi sa vhoneali.✓
4	'Vhaendanganayo vha dzhena badani vha tshi khou shumisa thingothendeleki.'	4	U shumisa thingothendeleki musi vhe badani zwi a vhangā khombo.✓
5	'Vhaendanganayo vha thulwa nga u pfuka bada robotho dzo tswuka.'	5	Vha pfuka bada robotho dzo tswuka vha mbo di thulwa nga goloi.✓
6	'Vhaswa vha tambela bola badani.'	6	Vhaswa vha tamba bola badani zwa fhedzisela ho vha na khombo.✓
7	'U pfuka bada fhethu hu songo tsireledzeaho zwi vhangā u thulwa ha vhaendanganayo.'	7	Vhaendanganayo vha pfuka bada fhethu hu songo tsireledzeaho.✓

Ndila ya u maka manweledzo/samari

Kha vha avhele maraga nga ndila i tevhelaho:

- Kuavhelwe kwa maraga
 - Maraga dza 7 kha mbuno dza 7 (maraga 1 kha mbuno nthihi.)
 - Maraga 3 dza luambo.
 - Thanganyelo ya maraga: 10
- Kuavhelwe kwa maraga dza luambo musi mulingiwa a songo tou kopolola zwo ralo:
 - Mbuno 1–3 hu si na vhukhaki: maraga 1
 - Mbuno 4–5 hu si na vhukhaki: maraga 2
 - Mbuno 6–7 hu si na vhukhaki: maraga 3
- Kuavhelwe kwa maraga dza luambo musi mulingiwa o tou kopolola zwo ralo:
 - Khothesheni dza 6–7: a hu na maraga dza luambo.
 - Khothesheni dza 1–5: maraga 1 ya luambo.

PFESESANI:

- Tshivhalo tsha maipfi
 - Vhatoli/Vhamaki vha tea u sedzulusa tshivhalo tsha maipfi o shumiswaho.
 - Vha songo tusa maraga arali mugudi/mulingiwa a songo sumbedza/riwala tshivhalo tsha maipfi o shumiswaho naho hu na vhukhaki kha tshivhalo tsha maipfi o shumiswaho. Arali tshivhalo tsha maipfi tsho pfukiswa, kha vha vhale u swika kha mutala wo tewaho wa u fhedzisa, vha si tsha didina nga u maka itsho tshipida tsho salaho tsha manweledzo/samari.

THANGANYELO YA KHETHEKANYO YA B: 10

KHETHEKANYO YA C: ZWIVHUMBEO NA MILAYO YA KUSHUMISELE KWA LUAMBO

MBUDZISO 3

TSHIBVELEDZWA TSHA D: KHUNGEDZELO

- 3.1 Tshumelo ya mabisi ya Vhapo. ✓ (1)
- 3.2 'Arali vho shumisa mabisi ashu miñwedzi miraru i tshi khou tevhekana.' O zwi itela u fhura vhathu. ✓✓ (2)
- 3.3 U tama u bvisela khagala zwaure vha a fara vhathu zwavhudi. ✓✓ (2)
- 3.4 C/Vhapo Bus Service. ✓ (1)
- 3.5 Ee, vha a shuma nga Swondaha ngauri vha wanala ðuvha liñwe na liñwe. ✓ (2)
- 3.6 Ee, ndi nga vha tuñwedza u shumisa mabisi ayo ngauri vha fara vhathu zwavhudi na u ñea tshumelo ya mathakheni. (2)

KANA

Hai, ndi nga si vha tuñwedze ngauri zve vha ñwala vha nga vha vha sa zwi iti hu tou fhura vhathu. ✓✓ (2)
[10]

MBUDZISO 4

TSHIBVELEDZWA TSHA E: KHATHUNI

- 4.1 Ndi ha munna na mufumakadzi. ✓✓ (2)
- 4.2 Ndi wa munna, ✓ ngauri u khou sumbedza o fhelelwa nga mushumo nahone u talutshedza mafhungo awe o farelela na ðhohe yawe. ✓ (2)
- 4.3 Ee, ngauri wa mufumakadzi u khou sumbedza u mu khuthadza ngauri u ðo wana muñwe mushumo. ✓✓ (2)
- 4.4 Ndi ha u vha isala ngauri wa munna o fhelelwa nga mushumo. ✓✓ (2)
- 4.5 Ndo vha ndi tshi ðo thoma u toña muñwe mushumo na u vhudza mashaka na dzikhonani uri vha mpfeledzele hu na mushumo. ✓✓ (2)
(Na dziñwe phindulo dzi pfallaho.) [10]

MBUDZISO 5

5.1 TSHIBVELEDZWA TSHA F: PHUROSА

- 5.1.1 Vhathu. ✓ (1)
- 5.1.2 Tshifinga. ✓
Tshifhinga ndi tsha ndeme kha vhutshilo ha ḍuvha na ḍuvha. ✓ (2)
- 5.1.3 Vhothe. ✓
Vhana vhothe vho phasa zwavhuḁi milingo yavho. ✓ (2)
- 5.1.4 Vho kona u amba nae. ✓✓ (2)
- 5.1.5 Nangoho malume vho mangadzwa nga muḁuhulu. ✓✓ (2)
- 5.1.6 Ndi liḁadzisi la fhethu/Libulafhethu. ✓✓ (2)
- 5.1.7 B/Nwana wa khaladzi. ✓ (1)
- 5.1.8 Vho eḁela henefho/ Vho lala henefho. ✓✓ (2)

5.2 TSHIBVELEDZWA TSHA G: TSHIFANYISO

- 5.2.1 Lila. ✓
Vhana vha khou lila ngauri vha khou ofha mvula. ✓ (2)
- 5.2.2 O tsitsa vhana. ✓✓ (2)
- 5.2.3 Ndi musi a tshi ri zwiliwa zwavhuḁi ndi zwa sialala zwo liwaho
nga vhalala u fhirisa zwa tshikhuwa. ✓✓ (2)
- [20]

ṬHANGANYELO YA KHETHEKANYO YA C: 40
MARAGAGUṬE: 80